

РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЗА УМОВ ЗМІНИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

© 2017 ЖУКОВА Л. М.

УДК 338.242.4.025.12:339.97:[005.591:005.21]

Жукова Л. М.

Регулювання внутрішнього ринку за умов зміни зовнішньоекономічних пріоритетів державної політики

Метою статті є комплексне дослідження питань регулювання внутрішнього ринку за умов зміни зовнішньоекономічних пріоритетів державної політики. Аналізуючи, систематизуючи та узагальнюючи наукові праці багатьох учених, було розглянуто нові підходи до формування та запровадження ефективних механізмів державного регулювання внутрішнього ринку на переломному етапі модернізації національної економіки. У результаті дослідження виявлено особливості розвитку внутрішнього ринку України в умовах зміни пріоритетів у торговельній політиці держав. Проаналізовано співвідношення ємності внутрішнього ринку й обсягів зовнішньої торгівлі. Визначено, що формування ємного внутрішнього ринку та забезпечення реальних рівноправних умов для конкурентної боротьби на внутрішньому ринку України як асоційованого члена ЄС залишається найважливішим пріоритетом державної політики у стратегічному плані. Обґрунтовано, що за умов зміни зовнішньоекономічних пріоритетів державної політики важливим чинником розвитку внутрішнього ринку України є забезпечення технологічної конкурентоспроможності. Доведено необхідність вжиття заходів щодо прискорення технологічного зростання й боротьби в глобальній конкуренції шляхом оптимального поєднання ефективного державного регулювання внутрішнього ринку та ринкових механізмів. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є визначення стратегічних цілей державної політики щодо інституційного забезпечення конкурентоспроможності України.

Ключові слова: регулювання внутрішнього ринку, зовнішньоекономічні пріоритети державної політики, торговельна політика держав, технологічна конкурентоспроможність, глобалізація.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 18.

Жукова Лариса Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів та кредиту, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: lnzhukova16@gmail.com

УДК 338.242.4.025.12:339.97:[005.591:005.21]

Жукова Л. Н. Регулирование внутреннего рынка в условиях смены внешнеэкономических приоритетов государственной политики

Целью статьи является комплексное исследование вопросов регулирования внутреннего рынка в условиях смены внешнеэкономических приоритетов государственной политики. Анализируя, систематизируя и обобщая научные труды многих учёных, рассмотрены новые подходы к формированию и внедрению эффективных механизмов государственного регулирования внутреннего рынка на переломном этапе модернизации национальной экономики. В результате исследования выявлены особенности развития внутреннего рынка Украины в условиях смены приоритетов в торговой политике государств. Проанализировано соотношение ёмкости внутреннего рынка и объёмов внешней торговли. Определено, что формирование ёмкого внутреннего рынка и обеспечение реальных равноправных условий для конкурентной борьбы на внутреннем рынке Украины как ассоциированного члена ЕС остаётся наиболее важным приоритетом государственной политики в стратегическом плане. Обосновано, что в условиях смены внешнеэкономических приоритетов государственной политики важным фактором развития внутреннего рынка Украины является обеспечение технологической конкурентоспособности. Доказана необходимость применения мер относительно ускорения технологического роста и борьбы в глобальной конкуренции путём оптимального объединения эффективного государственного регулирования внутреннего рынка и рыночных механизмов. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении является определение стратегических целей государственной политики относительно институционального обеспечения конкурентоспособности Украины.

Ключевые слова: регулирование внутреннего рынка, внешнеэкономические приоритеты государственной политики, торговая политика государств, технологическая конкурентоспособность, глобализация.

UDC 338.242.4.025.12:339.97:[005.591:005.21]

Zhukova L. M. Regulation of the Domestic Market under Conditions of Changing Foreign Economic Priorities of the Public Policy

The aim of the article is a comprehensive study of issues of regulation of the domestic market under conditions of changing foreign economic priorities of the public policy. By analyzing, systematizing and summarizing scientific works of many scientists, new approaches to the formation and implementation of effective mechanisms of state regulation of the domestic market at a critical stage in the modernization of the national economy are considered. As a result of the research, peculiarities of the development of the domestic market under conditions of changing priorities in the trade policy of countries are revealed. The correlation between the capacity of the domestic market and the volumes of foreign trade is analyzed. It is substantiated that under conditions of changing foreign economic priorities of the public policy, an important factor in the development of the domestic market of Ukraine is to ensure its technological competitiveness. The need to apply measures on accelerating technological growth and strengthening the fight in the global competition through the optimal combination of the effective state regulation of the domestic market and market mechanisms is proved. The prospect for further research in this direction is defining strategic objectives of the public policy regarding the institutional provision of competitiveness of Ukraine.

Keywords: regulation of the internal market, foreign economic priorities of public policy, trade policy of countries, technological competitiveness, globalization.

Fig.: 1. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 18.

Zhukova Larysa M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance and Credit, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: lnzhukova16@gmail.com

Рис.: 1. Табл.: 2. Библ.: 18.

Жукова Лариса Николаевна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансов і кредита, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: lnzhukova16@gmail.com

Вступ. У сучасних умовах внутрішній ринок не може бути відокремлений від глобалізаційних процесів, що охопили світове господарство. Глобалізація світогосподарських зв'язків, посилення ролі екзогенних факторів економічного зростання породжують нові загрози та ризики, здатні істотно послабити внутрішній ринок країн із трансформаційною економікою. При цьому зовнішньоекономічна лібералізація чинить переважно зовнішній конкурентний тиск на національних товаровиробників. Глобалізація як економічний феномен стала фундаментальним, конституюючим елементом сучасного світового господарства, найважливішим зовнішнім чинником, що визначає розвиток усіх країн світу. Однак її вплив на розвиток внутрішніх ринків країн, втягнутих в інтернаціоналізовані відтворювальні процеси, зовсім неоднозначний [1, с. 25]. Безумовно, геоекономічні та геополітичні зміни активізують у сучасних умовах проблему формування цивілізованого внутрішнього ринку в трансформаційних економіках як важливу мету та пріоритетний засіб підвищення ефективності національних господарств. Отже, в сучасному глобалізаційному світі емкий внутрішній ринок України стає загальновизнаною умовою життєздатності й ефективного функціонування економічної системи. Відповідно сучасна конкурентоспроможна економіка неможлива без ефективного внутрішнього ринку. Враховуючи сучасні реалії, в найближчі роки Україна, з орієнтацією її економіки на виробництво продукції з малою часткою доданої вартості і низькою якістю інститутів, не зможе скласти на світових ринках серйозну конкуренцію розвиненим країнам світу у створенні нових наукоємних технологій і продуктів з високою часткою доданої вартості. У цих умовах все більшого значення набуває пріоритет розширення внутрішнього ринку, оскільки його вузькість призводить до серйозних негативних наслідків, підіриває фінансово-економічні основи розширеного відтворення та сталого довготривалого економічного зростання.

В інтересах стимулювання сталого економічного розвитку важливо задіяти ефективну систему державного регулювання внутрішнього ринку, пріоритетами якої повинні бути: запровадження довгострокової програми імпортозаміщення на основі технологічної модернізації національної промисловості, вдосконалення системи моніторингу та контролю за цінами на галузевих внутрішніх і регіональних ринках, посилення координації системної діяльності відповідних міністерств і відомств, державних адміністрацій у програмі захисту внутрішнього ринку.

Різноманіття досліджень тенденцій розвитку та проблем державного регулювання внутрішнього ринку України знайшло своє відображення в наукових працях таких вітчизняних учених, як В. Базилевич, В. Бодров, А. Гальчинський, В. Геєць, С. Давиденко, Я. Жаліло, І. Ігнатюк, В. Лагутін, Д. Покришка, О. Пустовойт та ін. У своїх роботах вони висвітлюють ефективність державних інститутів щодо

регулювання внутрішнього ринку. Автори виокремлюють внутрішній ринок у системі національного господарства і розглядають його як складноструктуроване утворення. Проте недостатньо уваги приділено питанням взаємодії інституційних складових функціонування внутрішнього ринку України в умовах глобальних викликів. Зауважимо, що у сучасних умовах функціонування господарчої системи вкрай необхідним є пошук нових ідей і підходів до формування та запровадження ефективних механізмів державного регулювання внутрішнього ринку на переломному етапі модернізації національної економіки. Тому головна мета цієї статті полягає у проведенні комплексного дослідження питань регулювання внутрішнього ринку за умов зміни зовнішньоекономічних пріоритетів державної політики.

В умовах глобальної фінансово-економічної рецесії, що найбільш гостро проявилася в Україні через збіг із тривалою трансформаційною кризою і глибоким внутрішньополітичним конфліктом, очевидною стала необхідність зосередження зусиль держави на розвитку внутрішнього ринку, підвищенні ролі та якості його інститутів. Завдання полягає у забезпеченні ефективного співвідношення ємності внутрішнього ринку й обсягів зовнішньої торгівлі. Аналіз відкритих джерел інформації дає підстави вважати, що у сфері організації вітчизняної зовнішньої торгівлі зрушення, на жаль, поки відносно незначні. Тому пошук відповіді на питання щодо успішності адаптації не лише вітчизняного бізнесу, а й державних органів до нових обставин зовнішньоторговельної діяльності доцільно почати з аналізу статистики української зовнішньої торгівлі. Товарно-економічний вимір зовнішньої торгівлі України можна охарактеризувати таким чином (табл. 1, табл. 2).

За даними табл. 1, в 2016 році імпорт перевищив рівень 2015 року, тоді як експорт в 2016 році продовжував скорочуватися. В регіональному вимірі зріс експорт до країн Європи в цілому та ЄС зокрема, Африки та Австралії. При цьому слід зазначити, що в 2016 році найбільшим ринком збуту українських товарів були країни Азії (35,0 %), далі йде Європа (32,6 %), в тому числі ЄС (31,9 %), тоді як питома вага СНД становила всього 17,8 % (в тому числі РФ – 9,3 %). Це можна пояснити змінами позицій окремих регіонів у міжнародному поділі праці, географічною переорієнтацією українських виробників, політичним конфліктом тощо.

Найбільшими експортерами в Україну в 2016 році були країни Європи (39,8 %) – ЄС (36,9 %), тоді як СНД включно з РФ (24,8 %) займає друге місце, а країни Азії – третє (20,3 %). При цьому слід зазначити, що імпорт з країн СНД (РФ) в 2016 році скоротився в річному вимірі, тоді як поставки з Європи, ЄС, Азії та Америки зросли.

Дані табл. 2 демонструють, що в українському експорті в 2016 році домінували продовольчі товари та сировина для їх виробництва (45,4 %), а також чорні та кольорові метали та вироби з них (24,1 %), причому в 2016 році

Таблиця 1

Основні показники зовнішньої торгівлі України *

	Експорт				Імпорт			
	2015		2016		2015		2016	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Всього	35420	100	33571 (94,8 %)	100	38875	100	40364 (103,8 %)	100
Країни СНД	7729	21,8	5961 (77,1 %)	17,8	11880	30,6	10010 (81,4 %)	24,8
в т. ч. РФ	4200	11,9	3117 (74,2 %)	9,3	7420	19,1	5107 (68,8 %)	12,7
ЄС	10447	29,5	10700 (102,4 %)	31,9	13252	34,1	14877 (112,3 %)	36,9
Європа	10619	30,0	10951 (103,1 %)	32,6	14500	37,3	16068 (110,8 %)	39,8
Азія	12275	34,7	11734 (95,6 %)	35,0	6638	17,1	8178 (123,2 %)	20,3
Америка	762	2,2	719 (94,4 %)	2,1	2048	5,3	2322 (113,4 %)	5,8
в т. ч. США	462	1,3	416 (90,2 %)	1,2	1396	3,6	1596 (114,3 %)	4,0
Африка	3755	10,6	3850 (102,5 %)	11,5	444	1,1	424 (95,5 %)	1,1
Австралія	14	0,04	18 (130,3 %)	0,05	162	0,42	116 (71,3 %)	0,29

* в дужках вказана зміна відповідного показника порівняно з попереднім роком

Дані наведені без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Таблиця 2

Товарна структура експорту й імпорту України *

	Експорт				Імпорт			
	2015		2016		2015		2016	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Всього	35420 (-29 %)	100,0	33571 (-5,2 %)	100,0	38875(32,6 %)	100,0	40364 (+3,8 %)	100,0
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	14479 (-13,1 %)	40,9	15253 (+5,4 %)	45,4	3407 (-43,4 %)	8,8	3862 (13,4 %)	9,6
Мінеральні продукти	2672 (-49,5 %)	7,5	2390 (-10,5 %)	7,1	11180 (-26,7 %)	28,8	8064 (-27,9 %)	20,0
Продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей	2436	6,9	1833	5,5	7535 (-26,9 %)	19,4	8294 (10,1 %)	20,5
Деревина та вироби з неї	1540 (-34,7 %)	4,3	1511 (-24,8 %)	4,5	935 (-36,2 %)	2,4	1033 (10,4 %)	2,6
Промислові вироби	503 (-28,5 %)	1,4	463 (-7,9 %)	1,4	1749 (-33,1 %)	4,5	1957 (11,9 %)	4,8
Чорні та кольорові метали та вироби з них	9166 (-38,7 %)	25,9	8099 (-11,6 %)	24,1	1897 (-40,9 %)	4,9	2190 (15,5 %)	5,4
Машини, устаткування, транспортні засоби	3343 (-38,5 %)	9,4	2748 (-17,8 %)	8,2	7509 (-30,0 %)	19,3	10353 (37,9 %)	25,6
Різне (з урахуванням неформальної торгівлі)	1282	3,6	1274	3,8	4664	12,0	4611	11,4

* в дужках вказана зміна відповідного показника порівняно з попереднім роком

Дані наведені без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя.

Джерело: сформовано автором на основі [3]

обсяги експорту продовольчих товарів і сировини для їх виробництва зросли як в абсолютному, так і у відносному вимірі. Що стосується імпорту, то в 2016 році спостерігалося зростання обсягів імпорту всіх товарних груп, окрім мінеральних продуктів і категорії «Різне», при цьому найвищі темпи зростання в 2016 році порівняно з 2015 роком

обсяги експорту продовольчих товарів і сировини для їх виробництва зросли як в абсолютному, так і у відносному вимірі. Що стосується імпорту, то в 2016 році спостерігалося зростання обсягів імпорту всіх товарних груп, окрім мінеральних продуктів і категорії «Різне», при цьому найвищі темпи зростання в 2016 році порівняно з 2015 роком

продемонструвала товарна група «Машини, устаткування, транспортні засоби» – 137,9 %. Очевидно, що зменшення споживання імпортової сировини (товарна група «Мінеральні продукти») в абсолютному вимірі пояснюється скороченням попиту внаслідок кризи в економіці України, девальвації гривні, запровадженням нової схеми закупівлі природного газу тощо.

Україна в 2016 році переважно імпортувала машини, устаткування та транспортні засоби (25,6 %), мінеральні продукти (20,0 %), а також продукцію хімічної та пов'язаних з нею галузей (20,5 %).

Зауважимо, що аналіз тенденцій зовнішньої торгівлі України не можна здійснювати поза світовим контекстом. При цьому важливо зосередитись саме на фундаментальних чинниках, які визначатимуть динаміку та структуру експорту та імпорту. Саме ці чинники формують торговельну політику кожної країни, хоча динаміка та структура зовнішньої торгівлі кожної країни має свої особливості [4]. Безумовно, вагомим важелем впливу на торговельну політику держав виступають США. Внутрішня і зовнішня політика США за нового президента Д. Трампа може привести до різкого відтоку капіталу з ринків, які розвиваються, і гальмування глобальної торгівлі, що підвищить ризики для світової економіки. У той же час вплив на українську економіку буде формуватися через тенденції на фінансових і сировинних ринках. Оскільки Україна не має доступу до світових ринків капіталу, поточними донорами виступають світові кредитні інститути, найважливішу роль у яких відіграють США [5]. Тому Україна не може дозволити втрати інтересу до себе з боку США як основного світового центру сили. Досягти цього можна, по-перше, шляхом розширення участі України у міжнародних безпекових проєктах (у міжнародній миротворчій діяльності під егідою ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ). По-друге, шляхом активного просування науково-технічного та виробничого потенціалів України для реалізації спільних проєктів з США, ЄС і країнами НАТО в авіаційній, ракетно-космічній, паливно-енергетичній (у т.ч. з питань ядерних технологій), військово-технічній або у будь-якій іншій галузі, яка складає спільний інтерес. Будь-який із таких напрямків може стати реальністю лише за умови успіху та незаперечних результатів України у здійсненні внутрішніх політичних, економічних, соціальних і правових реформ (у т.ч. в плані боротьби з корупцією), а також у створенні привабливих умов для іноземних інвестицій і бізнесу [6].

Показовим прикладом у торговельній політиці держав є українсько-ізраїльські відносини. З 2011 р. між Україною та Ізраїлем діє безвізовий режим, укладено Угоду про тимчасове працевлаштування українських працівників в окремих галузях на ринку праці Ізраїлю.

В Україні з Ізраїлем роками зберігається позитивне сальдо торгового балансу, оскільки Ізраїль забезпечує до 50 % своїх потреб у зернових, олії, молочних продуктах, кормах для тварин завдяки закупівлям в Україні. Основними здобутками відносин в економічній сфері є збереження тенденції до зростання двосторонньої торгівлі, а також підтримка взаємовизначеного курсу на створення зони вільної торгівлі. Щорічний товарообіг між ними становить від 600 млн дол. до 1 млрд дол.

Обсяги українського експорту вдвічі більші, ніж обсяги поставок ізраїльських товарів в Україну. Для порівняння, у 2015 р. український експорт до Ізраїлю становив 597 млн дол., а ізраїльський – лише 170 млн дол. Аналогічна ситуація й у 2016 р. – український експорт за результатами січня – жовтня становив 399,8 млн дол., а ізраїльський – 155 млн дол. [7].

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України назвало ЗВТ з Ізраїлем пріоритетом на 2017 рік. Згідно з даними міністерства основними статтями експорту України до Ізраїлю є зернові культури (44,1 %), чорні метали (26,4 %), а також відходи харчової промисловості (9,8 %). Своєю чергою, Ізраїль експортує до України нафту та продукти її переробки (41,4 %), хімічну продукцію (17,4 %), а також пластмаси та полімерні матеріали (7,1 %). Водночас на середину 2016 р. обсяг прямих інвестицій з Ізраїлю становив майже 24 млн дол., що є лише 0,1 % від загальної кількості іноземних капіталовкладень в українську економіку [8].

Таким чином, зростаючий вплив Ізраїлю у світі завдяки економічним реформам, використанню новітніх технологій та всупереч тривалому військовому конфлікту є чудовим прикладом успіху для України, досвід якого варто переймати. Значний торговельно-економічний, культурний, гуманітарний потенціал обох країн створює для цього сприятливу перспективу [7].

Становлення ефективної ринкової економічної системи та створення умов для стабільного розвитку підприємництва потребують формування ємного конкурентного внутрішнього ринку, що в стратегічному плані залишається найважливішим пріоритетом для України [9, с. 103].

За умов зміни зовнішньоекономічних пріоритетів державної політики важливим чинником розвитку внутрішнього ринку України є забезпечення технологічної конкурентоспроможності.

Інноваційно-технологічний прогрес визначає перспективи економічного зростання України та можливості подолання технологічних викликів глобалізації. У сучасних реаліях технологічний розвиток і цифрові потоки значно потужніше впливають на зростання ВВП, ніж чинники традиційної торгівлі [10]. Динаміку глобального розвитку дедалі більше визначає масштабна роботизація фактично всіх галузей економіки, запровадження нових бізнес-моделей та корпоративних систем управління бізнесом на основі глобальних цифрових мереж, поширення безконтактної торгівлі.

Україна не може залишатися осторонь цих процесів. Необхідно виходити з того, що формування нових технологічних переваг відкриває перспективи зростання продуктивності та зміцнення конкурентоспроможності економіки, а це, перш за все, дасть змогу розширити присутність національних виробників у міжнародних ланцюгах доданої вартості [11, с. 260].

В Україні зберігаються можливості для створення технологічних конкурентних переваг у низці сфер економіки. Так, на порядку денному перед українською державою стоїть питання щодо розробки та реалізації заходів, які би дали змогу зберегти та відродити вітчизняний аерокосмічний потенціал і сприяти експансії українських підприємств на міжнародних ринках відповідних товарів і послуг.

Доволі успішно останнім часом просуває на міжнародні ринки свою продукцію вітчизняне літакобудування. При цьому треба брати до уваги, що переважна частина вітчизняної високотехнологічної продукції належить до категорії інвестиційних товарів, попит на які вельми нерівномірний у часовому вимірі. Тому експорт української високотехнологічної продукції необхідно координувати з відповідними заходами кредитної, податкової та інвестиційної підтримки її виробництва. Тільки так можна забезпечити міцні позиції цього сегмента української промисловості на міжнародних ринках. І в цій сфері держава має відігравати виняткову роль [12].

Українські розробники та компанії демонструють стабільний рівень конкурентоспроможності у секторі інформаційно-комунікаційних технологій. Глобальні технологічні компанії створюють в Україні центри досліджень і розробок, зокрема, у сферах телекомунікацій, фінансових послуг, електронної комерції, програмного забезпечення тощо (понад 100 компаній залучили близько 12,4 тис. інженерів) [13].

Безумовно, Україна повинна використовувати на світовому ринку свої конкурентні переваги у сфері виробництва продовольства. Тим більше, що зростання світового попиту на продовольство робить його вагомим інструментом не лише у сфері геоeкономіки, а й у сфері геополітики. Однак Україні при цьому вкрай важливо підвищувати у своєму експорті питому вагу продукції з високою часткою доданої вартості, особливо високотехнологічної продукції [12]. Тут діяльність бізнесу й держави повинна об'єднатись на основі національної зовнішньоторговельної політики.

Водночас подолання інноваційно-технологічного розриву з іншими країнами все ще залишається екзистенційним викликом для економічного розвитку України. Згідно з щорічним звітом про інноваційний розвиток країн світу «Глобальний інноваційний індекс 2017» [14] найбільш інноваційними країнами у 2017 році стали Швейцарія, Швеція, Нідерланди, США, Велика Британія. Під час оцінки інноваційного розвитку експерти базувалися на вхідних інноваційних факторах та інноваційному результаті. Країни, які знайшли баланс між цими показниками, отримали найкращі результати.

Зокрема, Україна у 2017 році посіла найвищу позицію за останні 7 років – 50 місце [15], випередивши Тайланд та опинившись позаду Чорногорії та Катару. Порівняно з 2016 роком наша держава піднялася на 6 пунктів, що обумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності, тобто співвідношенням інноваційного результату до інноваційних ресурсів (рис. 1). На нашу думку, підвищити свої позиції у рейтингу Україні вдалося завдяки присутності в економіці високотехнологічних компаній, потенціалу науково-дослідницьких інституцій, наявності кваліфікованих дослідників та інженерів, кількості зареєстрованих патентів, якості системи вищої освіти тощо. На цьому фоні не вирішеними залишаються негативні параметри соціально-економічного розвитку України, пов'язані з незадовільним рівнем ефективності наявних технологій, нестійким характером упровадження інновацій, відсутністю чітких довгострокових стимулів до розширення інноваційно-технологічного розвитку.

Очевидно, що подолання викликів економічного розвитку залежить від можливостей підвищення технологічної конкурентоспроможності. Цього можна досягти шляхом оптимального поєднання ефективного державного регулювання внутрішнього ринку та ринкових механізмів для прискорення технологічного зростання й боротьби в глобальній конкуренції. Це потребує вжиття та реалізації таких заходів:

1. Розробка й імплементація національної стратегії інноваційного розвитку. Пріоритетними завданнями у цьому напрямку є збільшення витрат на дослідження і розробки, створення високотехнологічних зон, інтеграція національної інноваційної системи у глобальну, формування та розвиток галузевих національних інноваційних систем в усіх секторах економіки та високотехнологічних кластерів, стимулювання розвитку кластерів світового рівня та ін.

Така стратегія може базуватися на успішному досвіді КНР. Ця країна, маючи комуністичне минуле та вдалу комбінацію соціалізму та капіталізму у сучасності, стала потужним конкурентом для розвинених країн Західної Європи та США [15].

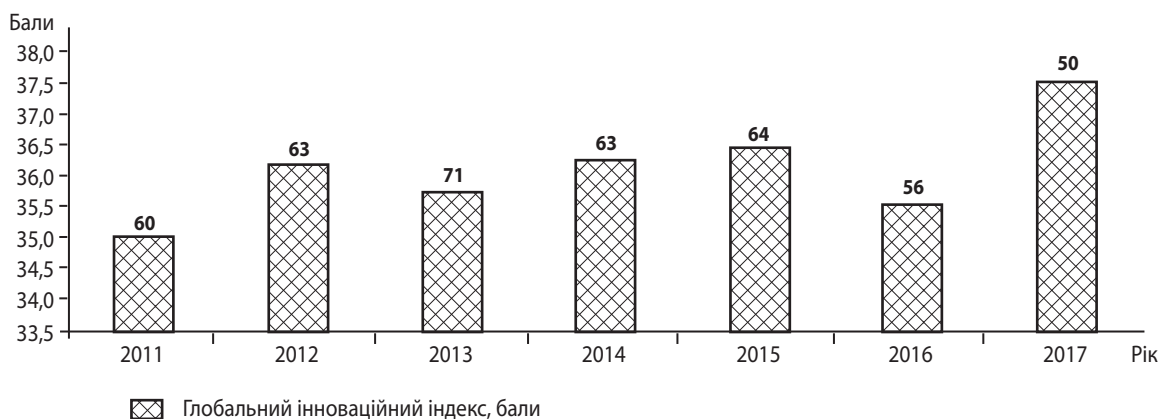

Рис. 1. Позиції України у Глобальному інноваційному індексі у 2011–2017 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [14; 15]

2. Визначення стратегічних орієнтирів науково-технологічної політики держави. У довгостроковій перспективі очікуються такі зміни технологічного укладу державного будівництва [16]:
 - еволюція промислового виробництва: цифрові інновації (нові товари та послуги, нові бізнес-моделі, нові можливості диверсифікованого підходу до різних категорій споживачів, нові ринки) та посилення імперативу екологічно стійкого зростання;
 - зворотні інновації та масова персоналізація товарів і послуг;
 - підйом мікро-ТНК завдяки цифровій революції та формуванню стійких взаємопов'язаних глобальних виробничо-комерційних зв'язків;
 - «переоцінка» чинників торгівлі (зменшення витрат і зростання швидкості торгівлі);
 - продовження процесу лібералізації торгівлі.
3. Проведення активної державної промислової політики та кластерної стратегії, спрямованих на стимулювання розвитку високих технологій та зростання глобальної конкурентоспроможності України; розвитку малого та середнього бізнесу, технологічного підприємництва, зростання зайнятості та доходів населення [17].

Прикладом інтенсивного розвитку технологічного підприємництва є Ізраїль. Уряд країни виступає активним катализатором створення технологічних кластерів, а підприємницький потенціал створює інноваційний економічний ефект.

4. Ефективне використання системи стимулів і фінансових інститутів розвитку. Йдеться про розвиток інститутів страхування і кредитування експорту, створення належних інституційних умов для розвитку мережі приватних венчурних фондів, технологічних платформ тощо.
5. Зміцнення технологічної бази оборонно-промислового сектора України з метою захисту суверенітету та забезпечення безпеки держави на основі новітніх технологій ведення конкурентної боротьби та використання для цього можливостей військово-технічного співробітництва з іншими країнами.
6. Реформи роботи НБУ у напрямку зміни парадигми монетарної політики. Рушійною метою рішень НБУ має стати прогрес в економіці та підвищення добробуту громадян (як це роблять центральні банки багатьох країн світу, у тому числі США, Великої Британії).

Основним принципом монетарної політики повинен стати принцип мультитаргетування «багато цілей – багато інструментів» для забезпечення оптимального рівня грошової маси та кредитування в економіці, підтримки економічного зростання в координації з політикою уряду, забезпечення валютно-курсової стабільності та низького рівня інфляції, стійкості та забезпечення високого рівня конкуренції в диверсифікованій банківській системі [17]. НБУ повинен стати ефективним центральним банком розвитку української економіки, а гривня – висококонкурентною стійкою інвестиційною валютою.

7. Оздоровлення інвестиційного клімату, що передбачає системне вдосконалення правової бази, утвердження верховенства права з метою захисту прав кредиторів, мінімізації ризиків інвестиційної діяльності на внутрішньому ринку, очищення економіки від надлишку боргів і хронічно збиткових підприємств [18].
8. Удосконалення електронної інфраструктури. Наслідуючи досвід світових технологічних лідерів, Україні варто послідовно поглиблювати доступність до глобальних цифрових мереж і використовувати принципово нові можливості реалізації технологічного потенціалу, які відкриваються з доступом до глобального середовища [11, с. 264]. Значимо, що вжиття та реалізація заходів щодо забезпечення технологічної конкурентоспроможності має набути статусу найвищого державного пріоритету.

Висновки. Таким чином, держава повинна прямо чи опосередковано забезпечувати регулювання усіх складових чинників розвитку внутрішнього ринку. Для сучасного періоду характерний тренд посилення ролі держави в економіці, її конструктивна роль у формуванні моделі захисту внутрішнього ринку в умовах інтеграції в систему глобалізованого товарообміну. Йдеться, насамперед, про регулюючу роль держави, спрямовану на стимулювання прогресивних процесів на внутрішньому ринку на основі розроблення і реалізації державної економічної політики. Своєю чергою, оволодіння в повному обсязі наявним інструментарієм регулювання розвитку внутрішнього ринку сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

Значну увагу у стратегічному плані слід приділяти конкурентній політиці, тобто забезпеченню реальних рівноправних умов для конкурентної боротьби на внутрішньому ринку України як асоційованого члена ЄС. Державна політика, в першу чергу, має бути спрямована на посилення захисту від недобросовісної конкуренції, що безпосередньо пов'язано із реалізацією прав та інтересів споживачів на вітчизняному внутрішньому ринку.

Враховуючи сучасні реалії, поліпшення ситуації на внутрішньому ринку можливе лише за умов забезпечення його інституційної та соціально-економічної якості, посилення потенціалу цивілізованості, досягнення сталого економічного зростання, утвердження сучасних європейських стандартів якості життя, підвищення конкурентоспроможності української економіки, здійснення її структурної перебудови на новій інвестиційно-інноваційній основі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державне регулювання розвитку внутрішнього ринку в умовах модернізації національної економіки: монографія/за ред. В. Г. Бодрова. Київ: НАДУ, 2013. 204 с.
2. Основні показники зовнішньої торгівлі України у 2015–2016 pp. URL: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446
3. Товарна структура експорту та імпорту України у 2015–2016 pp. URL: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446

4. Український експорт: підсумки 2016 року та погляд в майбутнє. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=5503>

5. Після перемоги Трампа Україні буде важче отримати нові кредити від США. URL: http://zik.ua/news/2016/11/14/pislya_peremogy_trampa_ukraini_bude_vazhche_otrymaty_novi_kredyty_vid_ssha_990803

6. Під сузір'ям Трампа: думати про хороше й готуватися. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2139995-pid-suziram-trampa-dumati-pro-horose-j-gotuvatisa.html>

7. Тарасенко Н. Українсько-ізраїльські відносини: перспективи потепління у 2017 році. *Україна: події, факти, коментарі*. 2017. № 4. С. 50–56.

8. У Києві відновили переговори про створення ЗВТ між Україною та Ізраїлем. URL: http://dt.ua/ECONOMICS/u-kiyevi-vidnovili-peregovori-pro-stvorennya-zvt-mizh-ukrayinoyu-ta-izrayilem-231040_.html

9. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. Київ: НІСД, 2011. 432 с.

10. Digital globalization: The new era of global flows. URL: <http://www.mckinsey.com/MGI-Digital-globalization-Full-report.pdf>

11. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. Київ: НІСД, 2016. 688 с.

12. Кулицький С. Питання трансформації української зовнішньої торгівлі на сучасному етапі. *Україна: події, факти, коментарі*. 2015. № 23. С. 49–59.

13. IT Ukraine: IT services and software R&D in Europe's rising tech nation. 2016 edition. URL: http://www.uadn.net/files/ukraine_it.pdf

14. Глобальний інноваційний індекс 2017. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>

15. Хоменко О. Україна піднялася на 6 позицій у Глобальному інноваційному індексі // Український інститут майбутнього. 2017. 15 червня. URL: https://uifuture.org/uk/post/ukraina-pidnalasa-na-6-pozicij-u-globalnomu-innovacijnomu-indeksi_305

16. Trade Winds: shaping the future of international business, 2015. URL: https://globalconnections.hsbc.com/grid/uploads/trade_wind_report.pdf

17. Унковська Т. Нова економічна стратегія для України // Дзеркало тижня. Україна. 2017. 24 лютого. URL: https://zn.ua/macrolevel/novaya-ekonomicheskaya-strategiya-dlya-ukrainy-_.html/

18. Шовкун І. Промислове відродження України: ціна питання // Дзеркало тижня. Україна. 2017. 1 квітня. URL: http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/promislove-vidrodzhennya-ukrayini-cina-pitannya-_.html

REFERENCES

Derzhavne rehulivannia rozvytku vnutrishnyoho rynku v umovakh modernizatsii natsionalnoi ekonomiky [State regulation of the development of the domestic market in the conditions of modernization of the national economy]. Kyiv: NADU, 2013.

«Digital globalization: The new era of global flows» <http://www.mckinsey.com/MGI-Digital-globalization-Full-report.pdf>

«Hlobalnyi innovatsiinyi indeks 2017» [Global Innovation Index 2017]. <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>

«IT Ukraine: IT services and software R&D in Europe's rising tech nation. 2016 edition» http://www.uadn.net/files/ukraine_it.pdf
Kulytskyi, S. «Pytannia transformatsii ukrainiskoi zovnishnyoi torhivli na suchasnomu etapi» [The question of the transformation of Ukrainian foreign trade at the present stage]. *Україна: події, факти, коментарі*, no. 23 (2015): 49-59.

Khomenko, O. «Ukraina pidnalasia na 6 pozytsii u Hlobalnomu innovatsiinomu indeksi» [Ukraine has risen to 6 positions in the Global Innovation Index]. *Український інститут майбутнього*. 2017. https://uifuture.org/uk/post/ukraina-pidnalasa-na-6-pozicij-u-globalnomu-innovacijnomu-indeksi_305

Modernizatsiia Ukrainy - nash stratehichnyi vybir: Shchorichne Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy [Modernization of Ukraine is our strategic choice: Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine]. Kyiv: NISD, 2011.

«Osnovni pokaznyky zovnishnyoi torhivli Ukrainy u 2015-2016 rr.» [The main indicators of Ukraine's foreign trade in 2015-2016]. https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446

Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshche Ukrainy v 2016 rotsi: Shchorichne Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy [On the Internal and External Situation of Ukraine in 2016: Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine]. Kyiv: NISD, 2016.

«Pislia peremohy Trampa Ukraini bude vazhche otrymaty novi kredyty vid SShA» [After winning Trump Ukraine will find it harder to get new loans from the United States]. http://zik.ua/news/2016/11/14/pislya_peremogy_trampa_ukraini_bude_vazhche_otrymaty_novi_kredyty_vid_ssha_990803

«Pid suziriam Trampa: dumaty pro khoroshe i hotuvatysia» [Under the constellation Trump: think good and prepare]. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2139995-pid-suziram-trampa-dumati-pro-horose-j-gotuvatisa.html>

Shovkun, I. «Promyslove vidrodzhennia Ukrainy: tsina pytan- nia» [Industrial revival of Ukraine: the price of the issue]. *Dzerkalo tyzhnia. Ukraina*. 2017. http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/promislove-vidrodzhennya-ukrayini-cina-pitannya-_.html

«Tovarna struktura eksportu ta importu Ukrainy u 2015-2016 rr.» [Commodity structure of Ukraine's export and import in 2015-2016]. https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446

Tarasenko, N. «Ukrainko-izraillski vidnosyny: perspektyvy poteplynnia u 2017 rotsi» [Ukrainian-Israeli relations: prospects for warming in 2017]. *Україна: події, факти, коментарі*, no. 4 (2017): 50-56.

«Trade Winds: shaping the future of international business, 2015» https://globalconnections.hsbc.com/grid/uploads/trade_wind_report.pdf

«Ukrainskyi eksport: pidsumky 2016 roku ta pohliad v maibutnie» [Ukrainian exports: the results of 2016 and a vision to the future]. <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=5503>

Unkovska, T. «Nova ekonomichna stratehiia dlia Ukrainy» [New economic strategy for Ukraine]. *Dzerkalo tyzhnia. Ukraina*. 2017. https://zn.ua/macrolevel/novaya-ekonomicheskaya-strategiya-dlya-ukrainy-_.html/

«U Kyievi vidnovyly perehovory pro stvorennia ZVT mizh Ukrainoiu ta Izrailem» [In Kiev, negotiations on establishing an FTA between Ukraine and Israel were restored]. http://dt.ua/ECONOMICS/u-kiyevi-vidnovili-peregovori-pro-stvorennya-zvt-mizh-ukrayinoyu-ta-izrayilem-231040_.html